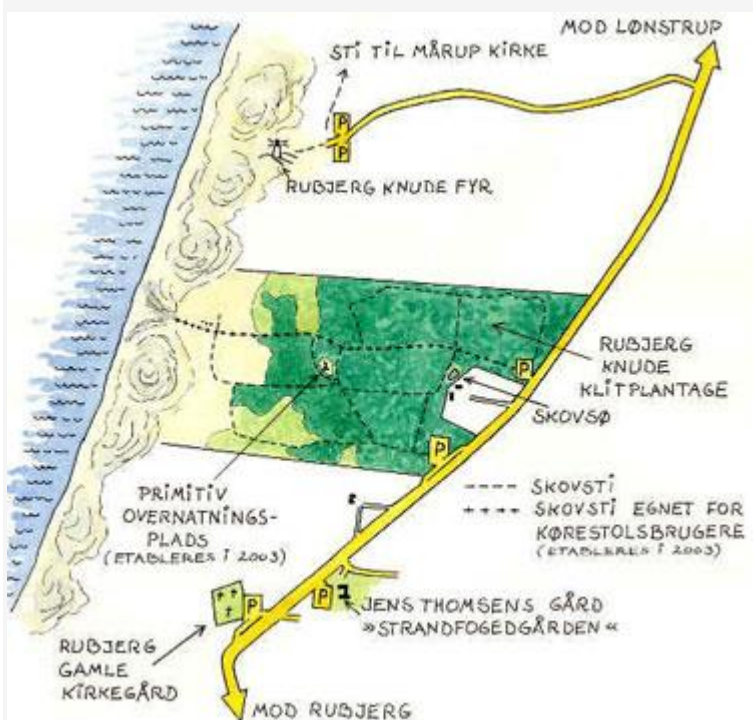

Rubjerg Knude området

Kort om Rubjerg Knude Fyrts historie

Lyset i Rubjerg Knude Fyr tændtes første gang den 27. dec. 1900. Fyret blev bygget på kystskræntens højeste punkt 60 m over havet og godt 200 m inde i land. Som årene gik blæste store mængder af smeltevandssand fra istiden, som er aflejret i skrænten, op på området mellem fyret og havet. Det lagde sig omkring bygningerne, fyldte brønden og ødelagde køkkenhaverne.

For at dæmpe sandet beplantedes klitten med marehalm, med det resultat, at klitten blot voksede sig større. Jo mere man plantede, jo mere voksede klitten. Til sidst lå sandet så højt, at det til tider var umuligt at se fyrlyset fra havet.

Fyrtårnet er 23 m højt og var fra begyndelsen udstyret med eget gasværk til brug for belysning og drift af tågehorn. Man mente, at lys fra fedtgas fremstillet på olie havde en bedre evne til at trænge gennem i tåget vejr. Lyset kunne ses på en afstand af op til 42 km. I 1906 blev gassen afløst af petroleum og i 1934 blev der indgået kontrakt med jævnstrømselværket ved Liver Mølle om levering af elektricitet. Fyret var fra starten bemanded med en fyrmester, en fyrassistent og en fyrpasser. Arbejdet var ofte slidsomt ikke mindst de første år med gasdrift. I storm skulle der holdes øje med skibe i nød. De fugle, som var fløjet mod linsehuset skulle indsamles til Zoologisk Museum. Maskiner skulle holdes funktionsdygtige, bygningerne skulle kalkes og males ude og inde og sandet holdes fra døren.

Kystnedbrydningen medfører, at klinten rykker længere og længere ind i land, og sandklitten vokser til stadighed. I 1992 blev kampen mod sandet helt opgivet, og sandet får nu lov til år for år at "æde" fyrbygningerne. Fyrkomplekset sorteres under Miljøministeriet og dannede i årene 1980 til 2002 ramme om Vendsyssel historiske Museums udstillinger om "Sand og sandflugt" og om fyrets historie.

Rubjerg Knude

Rubjerg Knude er den højeste og mest markante del af den 13 km lange kystskrænt, som kaldes Lønstrup Klint, mellem Lønstrup og Løkken.

I lagene i Lønstrup Klint kan man aflæse hovedtrækkene af landskabets historie i Vendsyssel.

Ældst er Rubjerg Knude, der består af talrige stejltstående flager af smeltevandsaflejringer (skiftevis sand og ler), som er presset op af istryk fra nord under den sidste istid for omkring 20.000 år siden.

Nord og syd for Rubjerg Knude findes sand- og leraflejringer, som er hævet havbund fra slutningen af istiden. Endelig er der nær Løkken 8000 år gammel hævet havbund fra stenalderen.

Klinten er under stadig nedbrydning med op til flere meter pr. år i gennemsnit. Meget dramatisk ses dette ved Mårup kirke og Nørre Lyngby.

Kystnedbrydningen giver til stadighed nye tværsnit af jordlagene, og dermed blottes også med jævne mellemrum spor efter tidligere tiders beboere i området: fra de ældste stenalderjægeres omkring 12.000 år gamle flintredskaber til tilsandede gårde fra 1500-årene.

Rubjerg Knude Klitplantage

I 1927 købte Hjørring Kommune et ca. 130 tdr. land stort klitområde syd for Rubjerg Knude. Formålet var at påbegynde plantningen af en klitplantage som et led i bekæmpelsen af den store arbejdsløshed, der herskede i tiden. Området var øde, forblæst og helt uden læ af nogen art.

Arbejderne blev efter en overenskomst med den daværende Hjørring-Aabybro Bane transporteret fra Hjørring til et, til formålet oprettet, trinbræt ved gårdejer Niels Nielsens ejendom i Nr. Alstrup. Herfra var der ca. 15 minutters gang til klitten. I vinteren 1927 og foråret 1928 plantedes der omkring en halv million træer - hvidgran og bjergfyr. Omkring 1930 hærgede en brand plantagen, og femten år senere blev mange træer angrebet af rodsvamp. Der blev plantet nyt og nu kom andre træsorter som østrigsk fyr, contortafyr og eg til. Plantagen fremstår derfor i dag i den østlige del hvor der er forholdsvis læ for den skarpe vestenvind som en meget varieret skov med høje graner og fyrretræer. Nærmere kysten bliver træerne lavere og forblæste. I lysningerne findes gyvel, havtorn, klitrose og enebær. Plantagen rummer foruden et mylder af blomster og svampe også et rigt dyre- og fugleliv. Man kan være heldig at møde rådyr, ræve, harer, fasaner og på visse tider af året store flokke af trækfugle.

Ud for plantagen findes et af de mest markante steder på Lønstrup Klint. Ved klitskræntens fod udmunder flere underjordiske vandløb. Det har bevirket, at der i årenes løb er dannet et kæmpestort hul med stejle sider, hvor man kan betragte aflejringer fra forskellige tidsaldre, ler, sand og muldlag som århundreders sandflugt har tildækket.

Miljøministeriet købte i 2002 plantagen for at sikre den som et vigtigt rekreativt område for fremtiden.

Strandfogedgården i Rubjerg – "Jens Thomsens Gård"

I 1724 blev der bygget en degnebolig lige nordøst for Rubjerg Kirke. I 1853 blev der på stedet opført en ny ejendom. De ældste dele af strandfogedgården stammer fra den tid. Gården har været i samme slægts eje fra 1815 til i dag.

Jens Thomsen overtog i 1838 gården efter sin far og fik samtidig hvervet som strandfoged. Jens Thomsens forældre blev boende på gården på aftægt, og det samme gjaldt for Jens Thomsen, da hans svigersøn i 1885 overtog driften.

Gården har i årenes løb gennemgået en del om- og tilbygninger i takt med de vekslende behov i landbruget.

I 2000 lejede Vendsyssel Historiske Museum bygningerne for her at kunne fortælle om livsvilkårene i de fire kystsogne ved Lønstrup Klint og om de særlige naturforhold, der findes her.

Der vil blive fortalt om strandingerne langs kysten, om sandflugtsbekæmpelsen, om turismen, om fugletræk og om Rubjerg Knude Fyr. Indretningen af gården og opbygningen af udstillingerne vil ske over en årrække.

Rubjerg gamle kirkegård

Sandflugtens hærgen i 1500- og 1600-tallet betød, at befolkningen i kystsognene måtte rive deres gårde ned og flytte dem længere ind i land. Således også i Rubjerg Sogn. Kirken blev liggende, og man måtte efterhånden med stort besvær grave sig vej gennem flyvesandsklitten for at komme til døren. I 1904 opgav man helt og kirken blev revet ned. Kun et lille stykke af vestgavlen står tilbage. Stenene fra kirken blev anvendt til den nye kirke, som blev opført længere inde i land. På den forladte kirkegård findes stadig en del gamle gravsteder, som fortæller om de slægter, der med stort slid kæmpede mod de barske livsbetingelser, det fattige sogn tilbød. Kirkegården, der efterhånden groede til i bjergfyr og havtorn, blev i 1967 igen frilagt og kirketomten blev markeret med en græstørsvold. Man får på stedet et godt indtryk af sandets hærgen, og når en stærk vestenvind fylder luften med det fine sand fra kystskrænten, forstår man godt, hvorfor kirken blev nedlagt.

Går man fra kirkegården ud mod kysten, passerer man et stykke ude i klitten et par kraftige jerndragere nedrammet i sandet. Af de påmonterede træstykker med inskription kan man forstå, at det er gamle målepunkter for Kyst -inspektoratet.

4 sogne langs Lønstrup Klint

Ved kystens nedbrydning er de 4 sogne på kanten af Lønstrup Klint, - med den fælles grænse mod Vesterhavet - gennem århundreder blevet stadig mindre. Livet på kystskrænten har til alle tider været præget af sandflugt og stor nøjsomhed. Betingelserne for græsning og dyrkning af afgrøder har været begrænsede, lige som fiskeriet har været farefuldt.

Mårup sogn

Mårup sogn er det nordligste af de 4 sogne, der ligger langs Lønstrup Klint. Fiskerlejet Lønstrup har siden 1880-erne udviklet sig til en hyggelig turistby. Sin storhedstid havde byen fra omkring 1920 til 40, hvor jernbanen på en god sommersøndag kunne transportere op til 20.000 badegæster fra Hjørring til det forfriskende Vesterhav. Store skred i kystskrænten har nu sammen med bygningen af store høfder gjort stranden mindre egnet til badning.

Ved Mårup Kirke har kystnedbrydningen også sat sig sine spor. Kirkegården ligger nu faretruende nær ved nedstyrtning, kirkens inventar er fjernet og en delvis nedrivning kan ved yderligere kystnedbrydning hurtigt blive aktuel. Mårup Kirke er fra midten af 1200-tallet og opført i simpel senromansk form. Kirken er opført i en blanding af store strandsten og teglsten. Væggene er omsat flere gange, således hele sydsiden i 1787. I 1928 blev kirken taget ud af brug, da man havde opført en ny og større kirke i Lønstrup by. Ved kirkens vestgavl står et anker fra den engelske fregat "The Crescent", der forliste ud for Lønstrup i 1808.

Rubjerg Sogn

Rubjerg Sogn har ikke en naturlig adgang til selve stranden. Kystskrænten er i hele sognets længde høj og stejl. Rubjerg Kirke blev i 1904 nedrevet på grund af sandflugt og affolkning. En ny kirke blev opført længere inde i land. Med undtagelse af et lille stykke af vestgavlen ses kun en græsvold, som markerer kirkens fundament. Kirkegården er gennem årene blevet dækket med flyvesand og kun enkelte gravsteder er stadig synlige.

Lyngby Sogn

Fiskerlejet Nørre Lyngby ligger på kanten af kystskrænten. Mange huse er styrtet i havet eller er flyttet i tide. Byen er i dag præget af stor sommerhusbebyggelse og et moderne hotel. Lyngby Kirke blev nedrevet i 1913 og en ny opført længere inde i land. Kun klokkestablen står tilbage. En stor del af

kirkegården er nu styrtet i havet og man kan fra stranden se rester af grave, efterhånden som der sker nye skred.

Furreby Sogn

Fiskerlejet Løkken ligger som det sydligste punkt på Lønstrup Klint. Byen havde sin storhedstid fra omkring 1800 til 1940 begyndende med skudehandel til Norge og fiskeri og senere efter jernbanens komme som hjemsted for handel, håndværk og turisme. Byen er stadig den vigtigste turistby på kysten med mange spændende kulturspor bevaret. Furreby Kirke er som den eneste af de 4 sognekirker stadig i brug. Kirken ligger nu midt i en sommerhusbebyggelse, men er med sin simple senromanske form med til at give et godt indtryk af de forhold, der har præget disse fattige kystegne.